

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Pia Romih

Pravna ureditev socialnega podjetništva v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Pia Romih

Mentor: red. prof. dr. Rado Bohinc

Pravna ureditev socialnega podjetništva v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

Pravna ureditev socialnega podjetništva v Sloveniji

Diplomsko nalogo sem posvetila pravni ureditvi socialnega podjetništva v Republiki Sloveniji. Zanimalo me je, ali sta Zakon o socialnem podjetništvu in aktivna politika zaposlovanja na področju socialnega podjetništva učinkovita v praksi. Preučila sem Zakon o socialnem podjetništvu in drugo strokovno literaturo na temo socialnega podjetništva. Opisala sem stanje socialnega podjetništva v Sloveniji in Veliki Britaniji in naredila primerjavo med tema dvema državama. Pregledala sem kateri so glavni ukrepi aktivne politike zaposlovanja. Zanimalo me je, ali imajo ukrepi aktivne politike zaposlovanja spodbuden učinek na razvoj socialnega podjetništva. Opravila sem tudi intervju z direktorico socialnega podjetja, kjer sem preverila, kako Zakon o socialnem podjetništvu deluje v praksi, poleg tega pa sem poskušala tudi ugotoviti ali ukrepi res spodbujajo razvoj socialnega podjetništva. Na koncu sem naredila analizo učinkovitosti Zakona o socialnem podjetništvu in ukrepov aktivne politike zaposlovanja in podala tudi nekaj idej, kako bi lahko izboljšali stanje socialnega podjetništva.

KLJUČNE BESEDE: socialno podjetništvo, Zakon o socialnem podjetništvu, aktivna politika zaposlovanja.

Legal regulation of social enterprise in Slovenia

I have dedicated my thesis to the legal regulation of social enterprise in the Republic of Slovenia. I was interested in how the legal regulation and employment policies in the field of social enterprise works in practice. I have studied the legal regulation of social enterprise and other literature on the field of social enterprise. I described the situation of social enterprise in Slovenia and Great Britain and compared the situation in these two countries. I also reviewed the measures of employment policies. I was interested if the measures of employment policies have a positive effect on development of social enterprise. I conducted an interview with a CEO of a social enterprise in order to learn how the legal regulation of social enterprise works in practice and also if the employment policy measures have a positive effect on the development of social enterprise. Finally, I analysed the efficiency of legal regulation of social enterprise and measures of employment policies and proposed some ideas on how to improve the situation of social enterprise in Slovenia.

KEY WORDS: social enterprise, legal regulation, employment policies

Kazalo

1	Uvod.....	5
1.1	Oprelitev problema	5
1.2	Cilji raziskave in hipoteze	7
1.3	Predstavitev raziskovalnih metod	7
2	Socialno podjetništvo	8
2.1	Oprelitev socialnega podjetništva	8
2.2	Oprelitev socialnega podjetja.....	9
3	Socialno podjetništvo v Sloveniji.....	10
3.1	Razvoj socialnega podjetništva	10
3.2	Stanje socialnega podjetništva v Sloveniji	11
3.2	Pravni vidiki socialnega podjetništva	12
3.4	Tipi socialnih podjetij	16
3.5	Financiranje socialnega podjetništva.....	18
4	Socialno podjetništvo in aktivna politika zaposlovanja	18
4.1	Ukrepi za spodbujanje socialnega podjetništva.....	18
4.2	Smernice za izvajanje ukrepov APZ	20
5	Socialno podjetništvo v Evropski Uniji	22
5.1	Socialno podjetništvo v Veliki Britaniji	24
5.2	Primerjava socialnega podjetništva med Veliko Britanijo in Slovenijo	29
6	Učinkovitost pravne ureditve socialnega podjetništva.....	29
6.1	Učinkovitost ZSocP v praksi	29
7	Zaključek.....	32
8	Literatura	34

1 Uvod

1.1 Opredelitev problema

Živimo v času gospodarske in finančne krize, ko se države soočajo z brezposelnostjo. Brezposelnost posameznika vodi do njegove socialne izključenosti. Socialna izključenost je posledica brezposelnosti, kar pripelje do povečanja socialnih in drugih neenakosti v družbi. Vpliva tudi na manjši bruto družbeni proizvod, saj zaradi velikega števila brezposelnih niso izkoriščeni vsi potenciali, ki bi lahko bili ob normalnem delovno aktivnem prebivalstvu (Hafner in drugi 2005). Zato vsi podpiramo koncept socialnega podjetništva, ki išče nove rešitve za socialne potrebe naše skupnosti in družbe na podjeten način (Kržin 2009). Z razvojem socialnih podjetij na trgu so se pojavile nove možnosti. Trg postaja bolj zanimiv, privlačen in tudi bolj konkurenčen (Yunus 2009).

Tudi v Sloveniji se spopadamo z dokaj visoko stopnjo strukturne brezposelnosti. K uvajanju socialnega podjetništva pa nas vodi tudi dejstvo, da imajo tudi težje zaposeljive osebe pravico do enakopravnega vključevanja v družbo ter na trg dela. Za uspešno reševanje tega problema OECD (MDDSZ 2010) v poročilu *Izboljšanje socialne vključenosti na lokalni ravni preko socialne ekonomije*: poročilo za Slovenijo navaja tudi socialno podjetništvo.

Zakon o socialnem podjetništvu (Uradni list RS, št.20/2011; v nadaljevanju ZSocP) je stopil v veljavo 1. januarja 2012. Zakon opredeljuje natančneje kaj je socialno podjetništvo, določa dejavnosti, pogoje zaposlovanja in zahteve za pridobitev statusa socialnega podjetja. Obravnava načrtovanje razvoja in ukrepov za spodbujanje razvoja socialnega podjetništva ter predvideva štiri sklope ukrepov, s katerimi naj bi država spodbujala zagon socialnega podjetništva. Ti ukrepi so: ukrepi za spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, ukrepi za oblikovanje ugodnega podjetniškega okolja, ukrepi za spodbujanje zaposlovanja in ukrepov za omogočanje dostopa do virov financiranja naložb v socialna podjetja. V zadnjih letih država spodbuja razvoj socialnega podjetništva predvsem z ukrepom spodbujanja zaposlovanja v socialnih podjetjih. Ta ukrep pa je tesno povezan z izvajanjem ukrepov aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju APZ). Ciljna skupina teh ukrepov so socialna podjetja oziroma tiste osebe, ki ustanovljajo socialno podjetje ali se bodo zaposlile v socialnem podjetju ter spadajo v najbolj ranljive skupine na trgu dela. Glavni cilji ukrepov APZ so: prispevati k večji zaposlenosti in zaposljivosti starejših, z izvajanjem ukrepa usposabljanje in izobraževanje prispevati k večji usposobljenosti aktivnega prebivalstva, z razvojem socialno-razvojnih projektov (socialno podjetništvo, inovativni projekti, prenovljena

javna dela) prispevati k večji možnosti zaposlovanja ranljivih skupin in s spodbujanjem zaposlovanja mladih zmanjševati segmentacijo mladih na trgu dela (MDDSZ 2011).

Glede na to, da področje socialnega podjetništva še ni natančno raziskano, sem se odločila, da bom v diplomski nalogi preučila zakonodajo na področju socialnega podjetništva. Osredotočila sem se na učinkovitost ZSocP v praksi. Odločila sem se, da opravi intervju v socialnem podjetju in tako ugotovim dobre in slabe lastnosti zakona. Ker pa aktivna politika zaposlovanja spodbuja razvoj socialnega podjetništva me je zanimalo tudi ali so ukrepi APZ učinkoviti za socialna podjetja. V diplomski nalogi pa bom naredila še primerjavo med socialnim podjetništvom v Veliki Britaniji in Sloveniji.

Podjetništvo običajno lahko opisali kot prepoznavanje potreb ljudi in družbe, prepoznavanje novih priložnosti in načinov za njihovo zadovoljevanje in uresničevanje. V moderni družbi so se tem potrebam pridružile še želje, kar še povečuje možnosti podjetnih ljudi za opravljanje različnih dejavnosti. Podjetništvo ima veliko pozitivnih učinkov na posameznika, saj omogoča oskrbo z izboljšanimi izdelki in storitvami, odkrivanje novih prodajnih poti za izdelke in storitve ter dvig konkurenčnosti. Podjetništvo ima hkrati pozitiven učinek na družbo kot celoto, saj ustvarja nova delovna mesta ter prispeva h gospodarski rasti. Glavni cilj takega podjetništva je dobiček (Mesojedec in drugi 2012).

Glavna razlika med klasičnim in socialnim podjetništvom je v tem, da glavni cilj socialnega podjetništva ni dobiček, ampak reševanje družbenih in okoljskih problemov. Medtem, ko so klasična podjetja usmerjena predvsem v ustvarjanje dobička. Razlika je tudi v tem, da socialno podjetje dobiček vlaga nazaj v podjetje in se tako razvija. Enako kot klasična podjetja morajo tudi socialna podjetja skrbeti, da preživijo na trgu dela, kar pa lahko dosežejo z širitvijo dejavnosti na druga območja, z širitvijo svoje ponudbe, izboljševanjem kakovosti izdelkov in storitev ter z vlaganjem v raziskave in razvoj. (Yumus 2009).

Socialna podjetja skrbijo za družbene koristi, poleg tega pa tudi za okoljsko in ekonomsko trajnost (Hafner in drugi 2012).

Socialna podjetja temeljijo na inovacijah, poudarek je na družbenih inovacijah, ki uvajajo nove pristope k zadovoljevanju potreb lokalne skupnosti. Ta inovativnost se kaže v storitvah oziroma izdelkih, kot tudi v upravljanju in odnosih znotraj podjetja. *»Socialna podjetja so torej organizacije, ki iščejo poslovne rešitve za družbene probleme, ki jih zaznajo v svoji*

okolici. Na družbeni problem se odzovejo z inovativno rešitvijo, ki vodi v razvoj socialnega podjetja.» (Hafner in drugi 2012, 9)

Pri razvoju socialnega podjetja in podjetniške ideje je zelo pomembno skupinsko delo. Pri zaposlovanju je bistveno, da je potrebno zaposlovati tudi prostovoljce oziroma jim nuditi možnost vključevanja v procese odločanja v podjetju. Osnova socialnega podjetništva je torej gradnja skupnosti in vključevanje širšega okolja (Hafner in drugi 2012).

1.2 Cilji raziskave in hipoteze

Cilji diplomske naloge so:

- analizirati zakonske ureditve in drugih značilnosti socialnega podjetništva v Republiki Sloveniji, v primerjavi z zakonsko ureditvijo socialnega podjetništva v Veliki Britaniji in s tem ugotoviti glavne razlike med državami,
- ugotoviti, ali ukrepi aktivne politike zaposlovanja prispevajo k razvoju socialnega podjetništva v praksi in k večji možnosti zaposlovanja ranljivih skupin na trgu dela,
- primerjava socialnega podjetništva med Slovenijo in Veliko Britanijo.

Glede na zastavljene cilje sta moji hipotezi naslednji:

Hipoteza 1: Ukrepi aktivne politike zaposlovanja spodbujajo razvoj socialnega podjetništva.

Hipoteza 2: Zakonska ureditev socialnega podjetništva je bolj urejena v Veliki Britaniji kot v Republiki Sloveniji.

1.3 Predstavitev raziskovalnih metod

Diplomska naloga je sestavljena iz teoretičnega in empiričnega dela. V teoretičnem delu sem opravila pregled strokovne literature. Proučila sem pravno ureditev socialnega podjetništva in preverila kako se ta odraža v praksi.

Z uporabo deskriptivne metode sem analizirala zakonsko ureditev socialnega podjetništva v Veliki Britaniji in jo primerjala z zakonsko ureditvijo v Republiki Sloveniji.

2 Socialno podjetništvo

2.1 Opredelitev socialnega podjetništva

Vlada Republike Slovenije socialno podjetništvo opredeljuje kot inovativno obliko podjetništva z velikim čutom odgovornosti za družbo in ljudi. Osnovni motivi za poslovanje socialnih podjetij so v reševanju socialnih, gospodarskih, okoljskih in drugih problemov družbe na inovativen način. Glavni namen te nove oblike podjetništva je tržno delovanje ob upoštevanju načel socialnega podjetništva. Načela socialnega podjetništva so opredeljena v 5. členu ZSocp. Socialno podjetništvo ustvarja nova delovna mesta za ranljive skupine oseb in opravlja dejavnosti, ki so družbeno koristne. Socialno podjetništvo je povezovalno, saj spodbuja sodelovanje ljudi in prostovoljno delo, ter pomaga krepiti solidarnost v družbi (MDDSZ 2015).

Socialno podjetništvo nima enotne definicije. Definicije obravnavajo socialno podjetništvo na različnih analitičnih ravneh in vsaka definicija na svoj način prispeva k razjasnitvi pojma. Hao Jiao (2011) definicije o socialnem podjetništvu je razdelil v tri skupine. Prva skupina so definicije, ki temeljijo na misiji. Gre za raznovrstne dejavnosti socialnih podjetij z namenom ustvarjanja družbene vrednosti, ki se kaže v povečanem družbenem vplivu in reševanju družbenih problemov. Tovrstno pojmovanje je povezano s strategijami nepridobitnih in pridobitnih organizacij, ki se poslužujejo podjetniških pristopov pri pridobivanju sredstev za doseganje družbenih ciljev in povečanju učinkovitosti svojega delovanja. V drugo skupino uvrščamo definicije, ki temeljijo na multi-dimenzionalnosti socialnega podjetništva. Poudarjajo pomen povezovanja številnih področij podjetniškega in družbenega delovanja (povezanost namena in načina delovanja podjetja z etičnimi načeli, prepoznavanje priložnosti za ustvarjanje družbene vrednosti, inovativnost, proaktivnost, prevzemanje tveganja,...) v kompleksne modele. Poudarek je na inovativnem kombiniranju obstoječih virov, kar vodi do družbenih sprememb v smeri reševanja družbenih problemov. Pri socialnem podjetništvu ne gre samo za iskanje novih poti za pridobivanje virov nepridobitnih organizacij, ampak je v središču socialna oziroma družbena inovativnost, ki spreminja ustaljene načine delovanja in uvaja nove, pri čemer gre za optimizacijo sklopa razvojnih virov in družbenih sprememb. Tretja skupina pa zajema definicije, utemeljene na operacijskem procesu oziroma mehanizmu delovanja socialnega podjetja. Poudarek je na posebnosti procesa sprememb, ki poteka v kontekstu socialno podjetniške aktivnosti. Potrebno je upoštevati tako notranje dejavnike kot tudi vzajemno povezanost socialnega podjetja z okoljem.

Nicholls (2009) definira socialno podjetništvo kot produkt posameznikov, organizacij in omrežij, ki izzivajo tradicionalne družbene strukture s tem, da razkrivajo napačne institucionalne rešitve, ki so pripeljale do neustrezne oziroma neenakopravne razdelitve družbenega premoženja in odkrivajo nove priložnosti in učinkovitejše rešitve teh problemov. Nicholls loči med tremi ključnimi značilnostmi delovanja socialnega podjetništva:

- a) družbenost - poudarek je na družbeni koristi,
- b) inovativnost - gre za oblikovanje novih poslovnih modelov, ki upoštevajo družbene in okoljske značilnosti,
- c) tržna naravnost – je pojmovana v širšem smislu tržnih načel, kjer trg deluje kot mehanizem izmenjave vrednosti. Trg je utemeljen na načelih vzajemnosti, racionalnosti in maksimiranja koristi udeležencev (Nicholls 2009).

Avtorja Mair in Marti (2006) definirata socialno podjetništvo kot proces, ki vključuje inovativno rabo in kombiniranje razpoložljivih virov z namenom izkoriščanja priložnosti za spodbujanje družbenih sprememb in/ali zadovoljevanje družbenih potreb. Takšna opredelitev se kaže v treh ključnih predpostavkah:

- a) gre za proces ustvarjanja vrednosti z inovativnim kombiniranjem razpoložljivih virov.
- b) glavni namen tega procesa je ustvarjanje družbene vrednosti s spodbujanjem ustreznih družbenih sprememb.
- c) vsebina procesa ni samo produkcija blaga in storitev, ampak gre za oblikovanje novih organizacij, ki trajno izvajajo proces na drugačnih temeljih, kot so značilni za običajna podjetja.

2.2 Opredelitev socialnega podjetja

Inštitut za delovno terapijo v Veliki Britaniji (ang. British Institute of Industrial Therapy) opredeli socialno podjetje kot običajno dejavnost, ki proizvaja produkte in izvaja storitve v običajnih okvirih in pogojih kot ostala podjetja. Od ostalih podjetij se socialno podjetje razlikuje v tem, da zaposluje eno izmed težje zaposljivih oseb. Se pravi, glavna značilnost socialnega podjetja je zaposliti psihično, fizično ali socialno prikrajšane osebe. Potencialna delovna sila socialnih podjetij je torej omenjena ciljna skupina, kjer imajo osebe možnosti spoprijemanja s prostim delovnim trgom. Posledica tega pa je tudi manjša socialna izključenost težje zaposljivih oseb. Socialno podjetje ima dva glavna cilja. Prvi je zagotoviti ustrezno okolje, v katerem osebe s posebnimi potrebami razvijajo svoje sposobnosti, kar je

ključnega pomena, da je delavec produktiven. Drugi cilj pa je, da se lahko podjetje financira samo in tako svojim zaposlenim zagotavlja redno zaposlitev (Pavel in Štefančič 2005).

Glavna značilnost socialnega podjetja je, da ga umeščamo na presek individualnega in javno-družbenega interesa ter profitnega in neprofitnega delovanja. Pod pojem socialno podjetništvo razumemo vsako dejavnost, ki je prvenstveno usmerjena v povečanje ekonomske in socialne integracije ranljivih skupin.

Socialno podjetništvo pomeni strokoven, inovativen, etičen in sistemski pristop, k z različnimi dejavnostmi izpolnjuje cilje socialne ekonomije (Branco in drugi 2004).

Cilji poslovanja socialnih podjetnikov so:

- zagotoviti proizvode in storitve, ki so v javnem interesu,
- razvijati inovativne rešitve za reševanje socialnih, gospodarskih, okoljskih in drugih problemov,
- razvijati nove možnosti zaposlovanja,
- spodbujanje sodelovanja ljudi, prostovoljskega dela ter družbene solidarnosti (Mesojedec in drugi 2012).

3 Socialno podjetništvo v Sloveniji

3.1 Razvoj socialnega podjetništva

Za lažje razumevanje trenutne situacije socialnega podjetništva je pomembno, da vemo, kako se je socialno podjetništvo razvijalo.

Slovenija ima bogato zgodovino organizacij civilne družbe, ki so se pojavile že v predsocialističnem času. Dolgoletna tradicija organizacij civilne družbe je predstavljala pozitivno družbeno-kulturno spodbudo, ki je doprinesla k razvoju socialne ekonomije v drugi polovici sedemdesetih let (Črnak-Meglič in Rakar v OECD 2010). Slovenske organizacije socialne ekonomije so se prvič pojavile v 13. In 14. stoletju v srednjeveških mestih. Ustanovljene so bile številne organizacije vključno z obrtniškimi cehi, verskimi dobrodelnimi organizacijami in skladi. Pri razvoju dobrodelnih in socialnih dejavnosti je pomembno vlogo igrala tudi katoliška cerkev. Prelomnica, ki je prinesla svobodo združevanja kot klasične ustavne pravice in pravne norme, ki so urejale ustanavljanje združenj in druge oblike

združevanja, je bila meščanska revolucija leta 1848 (Borzaga in drugi v OECD 2010). V Sloveniji ima organizacija zadružištva dolgo tradicijo, saj je bil prvi zakon o zadružištvu sprejet leta 1873. Zadružno gibanje pa je povezal načela ekonomske varnosti, družbene svobode in udeležbe v političnem življenju. Sistem zadrug se je konec 19. stoletja razvil v množično družbeno gibanje, ki je kmetom, delavcem in obrtnikom predstavljal varovalni mehanizem proti naraščajočemu kapitalizmu. Pred drugo svetovno vojno so bila v mrežo socialne ekonomije vključena združenja, zadruge, dobrodnele organizacije, sindikati, strokovne organizacije in različne zveze. Vrednote, ki so podlaga za delo organizirane samopomoči in solidarnosti so pomembna podlaga za kasnejši razvoj socialne ekonomije v Sloveniji. Po koncu druge svetovne vojne z uvedbo socialističnega družbenega sistema se je tradicija razvoja socialne ekonomije upočasnila. Večina združenj se je prenesla v javni sektor (OECD 2010).

Po letu 1974 se je v Sloveniji začel ponovni zagon organizacij civilne družbe. V obdobju med letoma 1975 in 1985 je bilo povečanje števila organizacij socialne ekonomije (na primer združenj) najintenzivnejše (Borzaga in drugi v OECD 2010).

Po osamosvojitvi leta 1991 je Slovenija uvedla večstrankarsko demokracijo. Takrat je bil sprejet tudi nov socialni program, katerega namen je bil korporativistično prestrukturiranje socialne države (OECD 2010).

Slovenija je pred drugo svetovno vojno imela velik potencial za razvoj socialne ekonomije, ki pa ga ni izkoristila. V osemdesetih letih se je začel porast organizacij civilne družbe, ki pa je začel po osamosvojitvi upadati. Mislim, da je razlog predvsem v tem, da država ni vlagala v razvoj teh organizacij. Večino združenj je prevzel javni sektor, s tem pa so združenja postala nacionalizirana. Če bi država vlagala v razvoj, bi bila danes socialna ekonomija bolj razvita, tako kot je v večini evropskih držav.

3.2 Stanje socialnega podjetništva v Sloveniji

Slovenija je majhna država, ki pokriva 20 256 kvadratnih kilometrov in ima dva milijona prebivalcev. Slovenija ima veliko majhnih naselij in veliko število območij z razpršeno poselitvijo. Pristojnosti lokalnih oblasti temeljijo na dveh ravneh. Primarna raven so občine in sekundarna raven so regije. Glavno vlogo pri razvoju regij imajo regionalne razvojne agencije (Kovač in Francej v OECD 2010). Za Slovenijo je značilno, da spada med države z

majhnimi socialnimi razlikami. V prvih letih tranzicije se je neenakost povečala, a se je po letu 1993 začela zmanjševati po letu 1993 kot posledica višjih socialnih transferjev, vključno s subvencijami za brezposelnost, socialno pomočjo in pokojninami (Rebernik v OECD 2010). Zaradi gospodarske krize se je leta 2010 zmanjšala zaposlenost. Ob tem pa se je povečalo zanimanje za socialno podjetništvo in zanimanje za socialna podjetja kot sredstva, s katerimi bi bilo moč uspešno reševati ključna gospodarska in socialna vprašanja. Socialno podjetništvo v Sloveniji v primerjavi z državami EU zaostaja glede na delež zaposlenih v socialnih podjetjih, prispevku k BDP in sposobnosti za spodbujanje socialne kohezije. Zato je nastala potreba po boljšem razumevanju njegovega ozadja, vloge in še neizkoriščenega potenciala, ki je pomemben za celotno skupnost (OECD 2010).

Socialna ekonomija v Evropski uniji zaposluje 8,9 milijona ljudi, kar je okoli 10 % celotne zaposlenosti v Evropski Uniji in 10% ustvarjenega BDP. V Sloveniji je stanje precej slabše. Delež zaposlenosti v socialni ekonomiji ter prispevek v BDP je v primerjavi z EU je slabši. V Sloveniji je prispevek socialnega podjetništva k BDP približno štirikrat manjši v primerjavi s povprečjem v EU (Kovač in Klužer v OECD 2010).

Predvsem podporni mehanizmi za socialno podjetništvo so v Sloveniji slabi. Strategijo za razvoj socialnega podjetništva imamo sprejeto na vladi, a ukrepi se izvajajo počasi. Država bi lahko za podporo pri razvoju socialnih podjetij ustanovila nekakšno podporno skupino, ki bi izobraževala bodoče socialne podjetnike in jim pomagala pri upravljanju podjetja.

V Sloveniji je na področju socialnega podjetništva zaposlenih le 0,7 % vseh zaposlenih. V tem sektorju bi lahko zagotovili 60.000 novih delovnih mest (Kokalj 2011).

Socialna ekonomija v Sloveniji predstavlja družbeno ekonomsko kategorijo, kjer različni pravni in fizični subjekti ustvarjajo ugodno okolje za vključevanje ranljivih skupin v delovno in socialno okolje (Branco in drugi 2004).

Menim, da je strategija razvoja socialnega podjetništva priložnost, da ponovno ustvarimo ugodno okolje za razvoj socialnega podjetništva.

3.2 Pravni vidiki socialnega podjetništva

Glavni cilji Zakona o socialnem podjetništvu so bolj razvit nevladni sektor in prostovoljno delo. Prav tako pa je namen zakona pomagati ranljivim skupinam na trgu dela. Zakon se zavzema za povečanje zaposlenosti na področju socialnega podjetništva, da bi Slovenija

postala konkurenčna državam članicam Evropske unije. Da bi socialno podjetništvo v Sloveniji zaživel, se moramo te naloge lotiti sistematično in vpeljava zakona na tem področju je spodbuden korak.

Na podlagi Zakona o socialnem podjetništvu (Uradni list RS, št.20/2011) status socialnega podjetja lahko pridobi nepridobitna pravna oseba za opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva oziroma za zaposlovanje ranljivih skupin oseb. Namen ustanovitve socialnega podjetja pa ne sme biti pretežno ali izključno pridobivanje dobička. Za registracijo socialnega podjetja mora nepridobitna pravna oseba nasloviti vlogo na pristojni organ (MDDZ 2015).

Zakon o socialnem podjetništvu (v nadaljevanj ZSocP) je bil objavljen 18. marca 2011 v Uradnem listu Republike Slovenije številka 20/2011. Veljati je začel 1. januarja 2012 (MDDSZ 2013).

ZSocP določa opredelitev, cilje in načela socialnega podjetništva in pogoje zaposlovanja, pod katerimi socialna podjetja opravljajo dejavnosti, pogoje, pod katerimi pravne osebe pridobijo status socialnega podjetja, način pridobitve in odvzem statusa, posebne pogoje poslovanja socialnih podjetij, evidence, ki se vodijo na področju socialnega podjetništva ter nadzorstvo. Zakon ureja tudi načrtovanje razvoja in spodbude za razvoj socialnega podjetništva, sodelovanje socialnih partnerjev in organizacij civilne družbe pri sprejemanju razvojnih dokumentov, vlogo občin pri načrtovanju in izvajanju politik razvoja socialnega podjetništva, ter pristojnosti na področju socialnega podjetništva. (ZSocP, 1.čl.).

ZSocP je sestavljen iz 51. členov in je razdeljen na devet poglavij: splošne določbe, socialno podjetje, posebni pogoji poslovanja socialnih podjetij, podporno okolje za razvoj socialnega podjetništva, posebne spodbude za socialno podjetništvo, evidence, nadzor, kazenske določbe, prehodne in končne določbe (ZSocP).

Poglavje splošne določbe vsebuje vsebino zakona, pomen izrazov, opredelitev socialnega podjetništva in ciljev. Poleg tega to poglavje vsebuje še načela in zahteve socialnega podjetništva, področja in dejavnosti socialnega podjetništva, posebne pogoje zaposlovanja in pristojnosti na področju socialnega podjetništva. Drugo poglavje socialno podjetje je sestavljeno iz definicije socialnega podjetja, omejitev, združenja socialnih podjetij, neprofitnosti delovanja, akta socialnega podjetja, odgovornosti socialnega podjetja za obveznosti. V tem poglavju je zapisano tudi kaj mora vsebovati vloga za registracijo socialnega podjetja ter kako poteka registracija. Drugo poglavje vsebuje še člene o smiselni

uporabi določb, pridobitev statusa socialnega podjetja, poročanje, prepoved poslovanja in prenehanje statusa in spremljanje poslovanja in podzakonski akti. Tretje poglavje je posebni pogoji poslovanja socialnih podjetij. V tem poglavju so zapisane določbe kako voditi računovodstvo, kakšne so pravice članov, udeležba delavce, prostovoljcev in uporabnikov pri upravljanju, delo v socialnem podjetju, razporejanje dobička in presežkov prihodkov, statusne spremembe in likvidacija socialnega podjetja. Naslednje poglavje je podporno okolje za razvoj socialnega podjetništva, ki vsebuje naslednje člene: načrtovanje razvoja socialnega podjetništva, izvajanje politike razvoja socialnega podjetništva, pristojnosti občin, spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, zagotavljanje sredstev, financiranje izvajanja storitev in kdo so upravičenci do spodbud za izvajanje ukrepov. Pod poglavje posebne spodbude za socialno podjetništvo uvrstimo določbe za posebne spodbude za zaposlovanje invalidov in za zaposlovanje ranljivih skupin na trgu dela. V to poglavje so vključene tudi spodbude za poslovodstvo, podlage za izvajanje in uveljavljanje posebnih ter drugih spodbud. V poglavju o evidencah je zapisano katere evidence se vodijo in s kakšnim namenom. Naslednje poglavje je nadzor, kjer je zapisano kdo ima nadzor nad izvrševanjem določb in kdo so organi, ki odločajo o prekrških. V osmem poglavju so opredeljene kazenske določbe, ki opredeljujejo višino globe za prekrške. Zadnje poglavje pa je poglavje, ki določa prehodne in končne določbe (ZSocP).

ZSocP določa, da mora način upravljanja socialnega podjetja temeljiti na načelu enakopravnosti. Socialno podjetje mora omogočiti delavcem in prostovoljcem, ki niso člani socialnega podjetja, da sodelujejo pri upravljanju, vsaj z vplivanjem na zanje pomembne odločitve. Zakon pravi, da je potrebno določiti nadzornega organa, ki bo nadziral pravilno delovanje finančnega in materialnega poslovanja. V zakonu je zapisan postopek izvolitve nadzornega organa, mandatna doba, pristojnosti, pooblastila ter odgovornosti. Akt o ustanovitvi določa način udeležbe deležnikov pri upravljanju, česar pri gospodarskih družbah ne poznamo. Zakon predvideva pogoje za statusno preoblikovanje in razpolaganje s premoženjem socialnega podjetja v primeru prenehanja (zadnja alineja drugega odstavka 12. Člena ZSocP). V aktu o ustanovitvi morajo biti določene še osebe, ki so odgovorne za poslovodstvo pri izvajanju dejavnosti socialnega podjetništva, pogoje za njihovo imenovanje oziroma izvolitev in odgovornosti ali bo socialno podjetje v delo vključevalo prostovoljce ter pravila vodenja poslovnih knjig in izdelave računovodskih izkazov (Zirenstein in Hajdinjak 2013).

Da bi ugotovili učinkovitost zakona bi morali v Sloveniji narediti raziskavo, v katero bi vključili vsa delujoča socialna podjetja v Sloveniji. Tako bi lahko ugotovili, ali je namen zakona uresničen. Sama menim, da nekateri členi zakona bolj omejujejo kot spodbujajo razvoj socialnih podjetij. V 5. členu so opredeljene dejavnosti, ki jih socialna podjetja lahko opravljajo. Dejavnosti so omejene predvsem na področje sociale in tako težko ustvarjajo dobiček. Če bi dejavnosti razširili tudi na dejavnosti, ki ustvarjajo dobiček, bi socialna podjetja lažje zaživela. ZSocP določa, da status socialnega podjetja lahko pridobi le nepridobitna pravna oseba. S tem pa so že na začetku v slabšem položaju v primerjavi z gospodarskimi družbami, ki lahko ustvarjajo dobiček. Tudi to je lahko razlog, da se v Sloveniji socialno podjetništvo ne razvija.

Omenila bi še eno težavo, ki jo prinaša zakon. Ta določa, da je potrebno ob ustanovitvi socialnega podjetja natančno določiti cilje in načela, pogoje zaposlovanja, področje delovanja, tip socialnega podjetja, način upravljanja itd. Vse te zahteve pa lahko za nekoga, ki se je šele začel ukvarjati s socialnim podjetništvom predstavljajo veliko birokratsko oviro. Tako lahko vse te zahteve delujejo prej omejujoče, kot pa stimulatивно.

Svet za socialno podjetništvo

Vlada Republike Slovenije je 22.9. 2011 ustanovila Svet za socialno podjetništvo. Svet je pristojen za oblikovanje politike razvoja socialnega podjetništva v Republiki Sloveniji, in sicer v sodelovanju z ministrstvi, vladnimi službami, občinami, socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe (MDDSZ 2013). Svet za socialno podjetništvo je na podlagi zakona moral pripraviti Strategijo razvoja socialnega podjetništva za obdobje 2013- 2016 (Strategija). Drugi odstavek 29. člena Zakona določa, da mora Strategija vsebovati: analizo potreb in smeri možnega razvoja socialnega podjetništva, temelje politike razvoja, strateške razvojne cilje in glavna področja razvoja socialnega podjetništva, vlogo države in njenih institucij ter občin pri izvajanju določene politike in doseganju razvojnih ciljev. V Strategiji določeni strateški razvojni cilji socialnega podjetništva predstavljajo izhodišča in podlage za pripravo Programa ukrepov za izvajanje Strategije razvoja socialnega podjetništva. V programu morajo biti določeni ukrepi, s katerimi bodo doseženi strateški razvojni cilji Strategiji. Za vsak ukrep programa se mora določiti izvajalce ter tudi vire in obseg sredstev za financiranje ukrepov (tretji odstavek 29. člena) (MDDSZ 2013).

Svet za socialno podjetništvo, ki je pripravil Strategijo razvoja socialnega podjetništva 2013-2016 je prejel veliko kritik, da je strategija napisana neambiciozno. Moje mnenje je, da

strategija sicer zastavljena dobro, vendar vsebuje premalo konkretnih ciljev. Svet za socialno podjetništvo bi moral pri pripravi te strategije sodelovati z nevladnimi organizacijami in lokalnimi skupnostmi.

3.4 Tipi socialnih podjetij

V Sloveniji poznamo dva tipa socialnih podjetij. ZSocP razlikuje med podjetjem tipa A in podjetjem tipa B. Podjetje tipa A je socialno podjetje, ki opravlja katerokoli dejavnost, ki je določena s 5. členom ZSocP. Podjetje tipa B je socialno podjetje, ki je ustanovljeno za zaposlovanje težje zaposljivih oseb določenih s 6. členom ZSocP. Mogoči so tudi mešani tipi, torej socialno podjetje izvaja eno izmed socialno podjetniških dejavnosti in hkrati zaposluje ranljivo skupino (Hafner in drugi 2012).

Julija 2012 je bila sprejeta Uredba o določitvi dejavnosti socialnega podjetništva. Uredba določa dejavnosti socialnega podjetja po področjih, ki so opredeljena v 5. členu Zakona o socialnem podjetništvu. Uredba je pomembna, saj določa, da status socialnega podjetja tipa A (to je podjetje, ki ne zaposluje ranljivih skupin) pridobijo samo tiste organizacije, katere bodo izvajajo samo dejavnosti določene s 5. členom ZSocP. Za izvajanje teh dejavnosti so na voljo različni finančni mehanizmi: državne spodbude, posojila, itd. (Hafner in drugi 2012).

5. člen ZsocP določa dejavnosti, ki jih opravljajo socialna podjetja tipa A. Te se izvajajo na naslednjih področjih:

- socialno varstvo,
- družinsko varstvo,
- varstvo invalidov,
- znanost, raziskovanje, izobraževanje in vzgoja,
- zagotavljanje socialne vključenosti, spodbujanje zaposlovanja in poklicnega usposabljanja oseb, ki so brezposelne ali jim grozi brezposelnost,
- posredovanje zaposlitve osebam iz 6. člena tega zakona, vključno z dejavnostjo zagotavljanja dela takšnih delavcev drugemu delodajalcu,
- ekološka proizvodnja hrane,
- ohranjanje narave, urejanje in varstvo okolja in zaščita živali,
- spodbujanje uporabe obnovljivih virov energije in razvoja zelene ekonomije,
- turizem za osebe, ki jim življenjske razmere onemogočajo ali ovirajo dostop do turističnih storitev, na način, ki spoštuje vrednote trajnosti, dostopnosti in solidarnosti (socialni turizem)

- trgovina za socialno ogrožene osebe (socialna trgovina) ter trgovina, ki zagotavlja prodajo proizvodov majhnih proizvajalcev iz gospodarsko najbolj nerazvitih okolij na temelju etičnih, preglednih in enakopravnih poslovnih razmerij med proizvajalci in trgovcem, usmerjenih predvsem v zagotavljanje možnosti pravičnega plačila proizvajalcev in s tem njihovega preživetja (pravična trgovina) ter trgovine s storitvami in proizvodi iz dejavnosti socialnega podjetništva,
- kultura, tehnična kultura in ohranjanja kulturne, tehnične in naravne dediščine,
- amaterskega športa in telesne kulture, katere namen je rekreacija in socializacija,
- reševanje in zaščita,
- spodbujanje razvoja lokalnih skupnosti,
- podpornih storitev za socialna podjetja (1. odstavek 5. člena ZSocP).

Podjetja, ki opravljajo kakšno drugo dejavnost, a zaposlujejo ljudi iz ranljivih skupin, pridobijo status tipa B. Katere so ranljive skupine na trgu dela, določa 6. člen:

- invalidi, katerih invalidnost je ugotovljena z odločbo pristojnega organa,
- brezposelne osebe, pri katerih so z odločbo pristojnega organa ugotovljene trajne posledice telesne ali duševne okvare ali bolezni in imajo zato bistveno manjše možnosti, da se zaposlijo ali ohranijo zaposlitev ali v zaposlitvi napredujejo,
- brezposelne osebe, če so brez zaposlitve zadnjih 24 mesecev ali več,
- brezposelne osebe, ki so na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje prijavljeni več kot šest mesecev in jim je po zaključku izobraževanja to prva zaposlitev ali so po dokončanem univerzitetnem, visokošolskem ali višješolskem strokovnem izobraževanju zaključili pripravništvo ali jim je prenehal status mladega raziskovalca
- brezposelne osebe, ki so stare nad 55 let, pripadniki romske skupnosti, mladoletne osebe brez zaključenega osnovnega ali nižjega poklicnega izobraževanja in osebe, ki več kot šest mesecev niso imele redno plačane zaposlitve in še ni preteklo eno leto od prstane zaporne kazni zaporu, oziroma so v času pogojnega dopusta, so begunci, vključeni v programe integracije ali so osebe v programu ali v dveh letih po zaključku programa zdravljenja odvisnosti od alkohola ali drog ali so brezdomci (1. odstavek 6. člena).

Poleg vsebine mora temeljni akt socialnega podjetja opredeljevati nepridobitni namen ustanovitve pravne osebe, način uresničevanja načel, ki opredeljujejo javno koristni in socialni značaj. Vsebovati pa mora tudi opredelitev statusa socialnega podjetja tipa A ali B

ter razporejanje dobička in presežkov prihodkov skladno s 26. členom ZSocP. Če gre za socialno podjetje tipa B mora, to podjetje v ustanovnem aktu določiti, katero ranljivo skupino bo zaposlovalo (Zirenstein in Hajdinjak 2013).

3.5 Financiranje socialnega podjetništva

Eno izmed temeljnih načel socialnega podjetništva je neprofitnost delovanja. Neprofitnost delovanja je natančno opredeljena v 11. členu ZSocP. Ta člen določa, da mora socialno podjetje dobiček in presežke prihodkov nad odhodki iz dejavnosti socialnega podjetja nameniti za opravljanje teh dejavnosti oziroma za druge, s tem zakonom določene namene (11. člen ZSocP). Delitev dobička in presežkov prihodkov oziroma premoženja ni dovoljena, razen če zakon, ki ureja pravno organiziranost posamezne vrste nepridobitne pravne osebe ne določa drugače. Tudi v tem primeru lahko socialno podjetje deli del dobička ali presežka prihodkov članom, upravi in delavcem v deležu, ki ne sme presegati 20 odstotkov vsega ustvarjenega dobička ali presežka prihodka v določenem letu in le v primeru, da presežek prihodkov ne predstavlja neporabljenih javnih sredstev in ima to opredeljeno v aktu o ustanovitvi ali v temeljnem aktu. Če socialno podjetje deli dobička ali presežkov prihodkov deli, pri delitvi ne more izključiti delavcev (drugi odstavek 11. člena ZSocP).

Ker je eno izmed temeljnih načel socialnega podjetništva neprofitnost delovanja bi država in lokalne skupnosti morale pomagati socialnim podjetjem ostati na trgu. Socialna podjetja se v Sloveniji težko sama financirajo, saj jim 5. člen ZSocP določa, da morajo opravljati socialne dejavnosti, ki pa ne prinašajo velikega dobička. Država in lokalne skupnosti bi lahko socialnim podjetjem pomagala z javnim naročanjem. Če bi podjetja kupovala izdelke in storitve od socialnih podjetij, bi jih s tem tudi financirala. S tem ukrepom bi socialna podjetja dobro delovala, država pa ne bi potrebovala iskati denarja za financiranje socialnih podjetij.

4 Socialno podjetništvo in aktivna politika zaposlovanja

V tem poglavju bom predstavila štiri glavne ukrepe, ki so namenjeni razvoju socialnega podjetništva in smernice za izvajanje teh ukrepov.

4.1 Ukrepi za spodbujanje socialnega podjetništva

Z Zakon o socialnem podjetništvu so določeni različni ukrepi, ki so namenjeni spodbujanju razvoja socialnega podjetništva. Te ukrepi so:

- spodbujanje socialnega podjetništva,

- oblikovanja ugodnega podjetniškega okolja,
- spodbujanje zaposlovanja,
- ukrepov za omogočanje dostopa do virov financiranja naložb v socialna podjetja (Mesojedec in drugi 2012).

Med ukrepe za spodbujanje socialnega podjetništva štejemo finančne in druge ukrepe, ki so namenjeni promociji socialnega podjetništva, razvoju sistema informiranja in izobraževanja za socialno podjetništvo. Ukrepi zajemajo tudi zagotavljanje sredstev za vzpostavitev sklada za spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, za razvoj podpornih storitev, vključno s storitvami za ustanavljanje socialnih podjetij in prestrukturiranje socialnih podjetij, ki začasno ne izpolnjujejo kriterijev. Ukrepi za spodbujanje socialnega podjetništva vključujejo tudi občine v izvajanje politik in ukrepov, iščejo nove priložnosti za razvoj socialnih podjetij in ugotavljajo možnosti izvajanja javnih storitev v socialnih podjetjih (Mesojedec in drugi 2012).

Ukrepi, ki pripomorejo k oblikovanju ugodnega podjetniškega okolja vključujejo finančne in druge ukrepe za zagotavljanje prostorskih, tehničnih in drugih pogojev, ki so potrebni za nastajanje in delovanje socialnih podjetij. Sem sodijo tudi ukrepi, ki vključujejo sofinanciranje za pomoč pri začetku opravljanja dejavnosti in odpiranju novih delovnih mest. Ukrepi predvidevajo izvajanje podpornih storitev za socialna podjetja, katerih ciljna skupina so osebe, ki ustanavljajo ta podjetja (Mesojedec in drugi 2012).

Ukrepi, ki so namenjeni spodbujanju zaposlovanja v socialnih podjetjih vključujejo izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja. Ciljna skupina so socialna podjetja oziroma tiste osebe, ki ustanavljajo socialno podjetje ali se bodo zaposlile v njem in izhajajo iz ranljivih skupin ljudi na trgu dela, ki jim je namenjeno socialno podjetništvo (Mesojedec in drugi 2012).

Ukrepi za omogočanje dostopa do virov financiranja naložb v socialna podjetja zagotavljajo ugodnejše kredite, garancije in subvencije iz proračunskih virov, skladov za spodbujanje razvoja socialnega podjetništva in evropskih virov za socialna podjetja (Mesojedec in drugi 2012).

Menim, da ukrepi APZ, ki jih je pripravila vlada v praksi še niso zaživel. Ukrep, ki spodbuja socialno podjetništvo sicer predvideva promocijo, informiranje in izobraževanje o socialnem podjetništvu a se ne izvaja dovolj učinkovito. V Sloveniji je še veliko ljudi, ki ne pozna

namena socialnega podjetništva. Glede na to, da si želimo da bi se socialno podjetništvo razvilo bi že mlade v času šolanja lahko seznanili z glavnimi značilnostmi socialnih podjetij. Na ta način bi izvajali tudi promocijo, ki je za razvoj socialnega podjetništva pomembna. Tudi ukrep za omogočanje dostopa do virov financiranja se ne izvaja. Socialna podjetja ob ustanovitvi ne prejmejo nobene finančne spodbude. Na javne razpise za pridobivanje sredstev iz proračuna pa se lahko prijavijo samo podjetja, ki delujejo vsaj 1 leto. Tudi tukaj bi predlagala spremembe, ki bi omogočale, da bi se na razpise za pridobitev javnih sredstev lahko prijavila vsa socialna podjetja. Menim namreč, da socialna podjetja ob ustanovitvi najbolj potrebujejo finančno spodbudo, da sploh zaživijo.

4.2 Smernice za izvajanje ukrepov APZ

Slovenija sledi Evropski strategiji zaposlovanja in njenim usmeritvam. V skladu z nacionalnimi posebnostmi in strukturnimi težavami namenjam pozornost predvsem tistim področjem, ki so v za Slovenijo največji problem. Leta 2010 je državni zbor sprejel Zakon o urejanju trga dela (Uradni list RS, št. 80/10, v nadaljevanju ZUTD), ki je nadomestil Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS, št. 107/06 –UPB1, 114/06 – ZUTPG, 59/07 – Zštip (63/07 popr.), 51/10- odl. US: U-I-159/07-22, 80/2010-ZUTD, v nadaljevanju ZZZPB). ZUTD je začel veljati 1. januarja 2011, poglavje ki obravnava aktivno politiko zaposlovanja, pa je začelo veljati 1. januarja 2012. ZUTD je podlaga za izvajanje ukrepov na trgu dela, kot so storitve na trgu dela, ukrepi aktivne politike zaposlovanja, zavarovanje za primer brezposelnosti in pravice iz obveznega in prostovoljnega zavarovanja. ZUTD poleg tega tudi uvaja smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja (MDDSZ 2011).

Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja predstavljajo strateški dokument, ki ga Vlada Republike Slovenije, po predhodnem posvetovanju s socialnimi partnerji, sprejme za obdobje štirih let. V smernicah APZ je opredeljeno:

- obdobje veljavnosti,
- namen in cilji izvajanja ukrepov APZ,
- okvirno obseg in viri sredstev po posameznih ukrepih,
- kazalniki za spremljanje in vrednotenje učinkovitosti ukrepov APZ,
- cilji strateških dokumentov Republike Slovenije in EU, ki jih je treba doseči z izvajanjem ukrepov APZ, zajetih v smernicah, in njihov prispevek k doseganju teh ciljev (MDDSZ 2011).

V nadaljevanju bom opisala glavne cilje strategije »Evropa 2020«, ki veljajo tudi za Slovenijo. Da bi Slovenija uresničila te cilje je vlada pripravila Nacionalni program reform 2011-2012.

Cilji strategije »Evropa 2020« za področje trga dela

Evropska Komisija je leta 2010 sprejela strategijo za rast in delovna mesta, ki je nasledila prejšnjo Lizbonsko strategijo (Sporočilo Komisije »Evropa 2020«, objavljeno 3. marca 2010). »Evropa 2020« je celovita strategija, ki pomaga državam članicam iz gospodarske krize. Strategija zagotavlja makroekonomsko stabilnost in izvedbo daljnosežnih strukturnih reform. Bistvo strategije je uvedba strukturnih reform za srednje in dolgoročno obdobje. Osredotoča se na spodbujanje vzdržnosti javnih financ, izboljšanje potenciala rasti in uresničitev glavnih ciljev. Strategija opredeli tri glavne vidike rasti za Evropo: pametno, trajnostno in vključujočo rast. Glavni cilji, ki naj bi usmerjali dejavnosti držav članic in Komisije so pomembni tudi za izvajanje APZ. Te cilji so:

- zagotoviti 75- odstotno stopnjo zaposlenosti žensk in moških v starosti med 20. In 64. Letom, z večjo udeležbo mladih, starejših in nizkokvalificiranih delavcev ter z boljšim vključevanjem zakonitih priseljencev,
- izboljšati izobrazbo, zlasti z zmanjševanjem stopnje osipa v šolah in povečanjem deleža prebivalstva s terciarno ali enakovredno izobrazbo
- spodbujati socialno vključenost, zlasti z zmanjševanjem revščine (MDDSZ 2011).

Za doseganje ciljev strategije Evropa 2020 je Slovenija pripravila Nacionalni program reform 2011- 2012. Nacionalni reformni program, predstavlja glavno orodje izvajanja strategije Evropa 2020 na ravni držav. Vsebuje nacionalne cilje, ki temeljijo na vseevropskih krovnih ciljih, način njihovega uresničevanja in načrte držav za premagovanje ovir za gospodarsko rast. V Nacionalnem programu reform 2011- 2012 so opredeljeni naslednji izzivi:

- Povečanje prožnosti za izboljšanje delovanja trga dela in zagotavljanje boljše usklajenosti plač in produktivnosti,
- Usklajevanje potreb trga dela in kvalifikacij,
- Zmanjšanje segmentacije na trgu dela in povečanje udeležbe mladih in starejših na trgu dela (MDDSZ 2011).

Nacionalni dokumenti v zvezi z izboljšanjem učinkovitosti ukrepov APZ so skladni z zahtevami EU:

- prispevati k večji zaposlenosti in zaposljivosti starejših, glede na to, da imamo v Sloveniji eno najnižjih stopenj zaposlenih v starostnem obdobju 55- 64 let v EU
- z izvajanjem ukrepa usposabljanje in izobraževanje prispevati k večji usposobljenosti aktivnega prebivalstva in s tem k možnosti, da zaseda bolj produktivna delovna mesta, ki prinašajo večjo dodano vrednost,
- z razvojem socialno razvojnih projektov (socialno podjetništvo, inovativni projekti, prenovljena javna dela) prispevati k večji možnosti zaposlovanja ranljivih skupin na trgu dela,
- s spodbujanjem zaposlovanja mladih zmanjševati segmentacijo mladih na trgu dela (MDDSZ 2011).

Za bolj učinkovito delovanje trga dela in večjo podporo pri izvajanju ukrepov APZ je pomembno tudi:

- zagotavljanje ustreznih ravni izvajanja storitev vseživljenjske karijerne orientacije,
- v okviru ZRSZ izboljšati zgodnje ugotavljanje ovir pri zaposlovanju in povečati učinkovitost pri združevanju ponudbe in povpraševanja na trgu delovne sile,
- omogočanje kombiniranja posameznih programov APZ z namenom čim hitrejšega razreševanja brezposelnosti posameznika in večji del sredstev APZ usmerjati v odprte sheme za prijavo projektov,
- ciljno usmerjanje sredstev namenjenih APZ k razreševanju problematike posameznih ciljnih skupin in regij (MDDSZ 2011).

5 Socialno podjetništvo v Evropski Uniji

Zametki socialnega podjetništva v Evropi se pojavijo s tradicijo zadružništva in združenj. Večji pomen pa pridobi po drugi svetovni vojni na stanovanjskem področju in kot odgovor v boju proti revščini. Z razvojem civilne družbe v 60ih in 70 letih prejšnjega stoletja se socialno podjetništvo prične ukvarjati z družbenimi problemi in sicer z zagovorništvom ter nudenjem storitev. V 80ih in 90ih se pokaže, da je potrebno v javne sheme vključiti brezposelne in socialno izključene osebe. S tem se začne tudi razvoj aktivne politike zaposlovanja. Pojavijo se prve zakonske opredelitve socialnega podjetništva (npr. Italija), ki so osnova za razmah sektorja v naslednjih dveh desetletjih (Defourney, Nysens 2010). Glavni razlog za zakonsko opredelitev socialnega podjetništva je bila močna evropska tradicija

zadružništva s osnovnimi načeli demokratičnosti, participacije in povezanosti s skupnostjo (MDDSZ 2013).

V Evropski Uniji finančna in gospodarska kriza pomeni izziv za enotni evropski trg, ki bo zagotavljal delovna mesta za vse. Potrebno je zadovoljiti zahteve Evropejcev po bolj »etično« in bolj »družbeno« naravnem delu., potrošnji, prihrankih in naložbah (Mesojedec in drugi 2012).

Strategija Evropa 2020 (Evropa 2020, 2010), vodilni pobudi Unija inovacij (2010), Evropska platforma proti revščini in socialni izključenosti (2010) ter Akt o enotnem trgu (2011) spodbujajo konkurenčno socialno ekonomijo. Evropska komisija se je pri pripravi teh pobud osredotočila na socialno ekonomijo in družbene inovacije. Evropska Komisija je iskala izvirne rešitve za družbene težave, zlasti pri odpravljanju revščine in socialne izključenosti (Mesojedec in drugi 2012).

Evropska Komisija definira socialna podjetja kot podjetja:

- katerih socialni ali družbeni cilj je skupno dobro. Opravljanje poslovnih dejavnosti, se pogosto odraža v velikem številu družbenih inovacij,
- podjetja, ki dobiček načeloma ponovno vlagajo nazaj v podjetje,
- pri katerih se to poslanstvo kaže tudi v organizacijski strukturi ter lastniških razmerjih, saj spoštujejo demokratično načelo, načelo udeležbe ter socialno pravičnost (Mesojedec in drugi 2012).

Akt o enotnem trgu (2011) je spodbudil veliko zanimanje za socialna podjetja in socialno ekonomijo na splošno. Socialna ekonomija išče inovativne odgovore na trenutne gospodarske, socialne in okoljske izzive z ustvarjanjem trajnostnih, večinoma lokalno vezanih delovnih mest, socialne integracije, boljših lokalnih družbenih storitev, teritorialne kohezije itn. (Mesojedec in drugi 2012).

V socialnih podjetjih ni cilj ustvarjanje dobička, ampak je glavni cilj javno dobro. Socialna podjetja na trgu proizvajajo izdelke ali zagotavljajo storitve, dobiček pa porabijo za uresničevanje družbenih ciljev. V to skupino uvrščamo podjetja, ki opravljajo družbene storitve in/ali dobrine in storitve ranljivim skupinam (posredovanje pri stanovanju, dostop do zdravstvene oskrbe, pomoč ostarelim in invalidom, vključitev socialno ogroženih skupin, otroško varstvo, dostop do dela in izobraževanja, upravljanje oskrbe itn). Ter podjetja, ki

sledijo socialnemu cilju pri proizvodnji dobrin oziroma zagotavljanju storitev. Dejavnosti teh podjetij lahko zajemajo tudi nesocialne dobrine ali storitve (Mesojedec in drugi 2012).

Ugotovila sem, da ima Evropska unija dobro začrtano politiko razvoja socialnega podjetništva. Slovenija na tem področju ni tako razvita v primerjavi z drugimi članicami. Morda je razlog tudi v tem, da v Sloveniji nismo dovolj vlagali v razvoj tega področja takoj po osamosvojitvi, ampak smo začeli strategijo razvoja razvijati šele v zadnjih letih. Če bodo uresničeni vsi cilji, ki jih APZ predvideva na tem področju, bomo tudi v Sloveniji čez nekaj časa imeli stopnjo zaposlenosti v socialnih podjetjih primerljivo s članicami, ki imajo socialno podjetništvo dobro razvito.

Velika Britanija je država, ki veliko vlaga v socialna podjetja in ima dobro urejeno področje socialne ekonomije. Zato bom v nadaljevanju opisala to področje in naredila primerjavo s Slovenijo.

5.1 Socialno podjetništvo v Veliki Britaniji

Po težavah s katerimi se soočajo tradicionalni modeli blaginje v zadnjih dveh desetletjih, so evropske države poskušale najti druge načine zagotavljanja družbene blaginje. Začele so z decentralizacijo državnih služb in razvojem kvazi- trgov. Glavno vprašanje je bilo, kako doseči večjo uspešnost in učinkovitost zagotavljanja socialnih storitev, ter kako vnesti več demokracije na področje socialnih storitev. Tako je prišlo do prestrukturiranja različnih vrst sistemov socialnega varstva, tudi v korporativističnih in bolj univerzalnih sistemih, kot tudi v sistemih s tradicionalno slabše razvito udeležbo države. Predvsem Italija in Velika Britanija sta v tem obdobju pokazali dobro začrtano pot razvoja socialnih podjetij (MDDSZ 2010).

V Veliki Britaniji je politična pobuda spodbudila uporabo kvazi trgov kot alternativne institucionalne ureditve. »Stara levica« je po drugi svetovni vojni imela prostovoljni sektor za manj zaželenega od državnih storitev. V osemdesetih letih je »nova desnica« dajala prednost trgu pred drugimi rešitvami, kot so na primer državne ali neprofitne organizacije (Giddens v MDDSZ 2010). Velika Britanija je ta tako od leta 1980 naprej izvajala poseben model reforme javnih služb (MDDSZ 2010).

Ta model je predvideval, da bodo kupci storitev vzpostavili voden tržni sistem, birokratski sistem zagotavljanja storitev pa naj bi nadomestil nov konkurenčni model (Le Grand v MDDSZ 2010). Cilj tega modela je bil, odpraviti glavne pomanjkljivosti na treh področjih: učinkovitost, izbira socialnih storitev in odzivnost. Pri vzpostavitvi skladnosti javnih storitev s

tržnim modelom reforma v središče postavi uporabnika, ker pooseblja posledice velikih družbenih sprememb, ki jim stari model ni ustrezal (Clarke v MDDSZ 2010). Obveznost javnega razpisa in oddaja naročil za storitev več ponudnikom, je postala glavna značilnost sistema blaginje v VB (Johnson v MDDSZ 2010).

Leta 2002 je vlada uvedla »koalicijo socialnega podjetja« in ustvarila »Enoto socialnega podjetja«, katere namen je spodbujanje razvoja socialnih podjetij po celi državi. Vlada je partnerstvo in razvoj socialnega podjetništva (Taylor v MDDSZ 2010), namenjeno spodbujanju razvoja socialnih podjetij po vsej državi. Vlada je na partnerstvo in razvoj socialnega podjetništva (Taylor v MDDSZ 2010) razumela kot osnovno orodje za razvoj socialnih storitev (MDDSZ 2010).

Socialna podjetja so podjetja, ki poskušajo reševati socialne težave, izboljšati skupnost in življenja ljudi. Pozornost pa namenjajo tudi okolju. Denar or prodaje blaga in storitev na odprtem trgu, reinvestirajo nazaj v podjetje ali lokalne skupnosti (Social enterprise 2013).

Socialno podjetništvo v Veliki Britaniji hitro raste. Po zadnjih podatkih vlade je v Veliki Britaniji registriranih 70.000 socialnih podjetij, ki zaposlujejo okoli milijon ljudi. Sektor za socialno podjetništvo prispeva kar 24 milijonov k BDP-ju Velike Britanije. Gospodarski in socialni prispevek socialnega podjetništva je bil prepoznan tudi s strani vlade, podjetij in posameznikov. To je spodbudilo k povečanju javnih naročil preko socialnih podjetij. Socialno podjetništvo je uspešno predvsem zaradi hitre rasti novoustanovljenih podjetij (start-up podjetja) in visoke rasti. Za razliko od klasičnih podjetij v Veliki Britaniji, je v socialnih podjetjih več ženskih vodij, vodstvene položaje pa zasedajo ljudje iz različnih etničnih skupnosti. Kazalci poslovne uspešnosti so: rast, optimizem in inovacije. V zadnjih letih socialna podjetja tudi bolj pogosto poročajo o rasti, kot mala in srednja podjetja. Raziskavi socialnega podjetništva iz leta 2009 in 2011 sta pokazali, da je rast socialnih podjetij tesno povezana z zagonom novoustanovljenih podjetij. Zadnja bolj obsežna raziskava socialnega podjetništva v Veliki Britaniji je bila narejena 2013 in tudi v tej raziskavi so ugotovili, da se trend nadaljuje. Letni prihodek večine socialnih podjetij znaša med 250.000 -1.000.000 £. 32% podjetij pa beleži stalno rast svojih prihodkov. Podatki raziskave iz leta 2013 kažejo, da je se največ socialnih podjetij v Veliki Britaniji ukvarja z podporo podjetništvu in izobraževanjem. Sledijo podjetja katerih je glavna dejavnost zaposlovanje. Veliko socialnih podjetij pomaga reševati stanovanjski problem ali pa se ukvarjajo z maloprodajo. Tudi na področju kulture, socialnega varstva, zdravstvenega varstva, finančne podpore, okoljskega

varstva in nege otrok je v Veliki Britaniji veliko socialnih podjetij. Značilnost socialnih podjetij v Veliki Britaniji je tudi ta, da vodstvene položaje običajno zasedajo ženske. Velikokrat imajo vodstvene ekipe tudi predstavnike iz manjšinskih skupnosti. Majhen delež podjetij ima na vodstvenih položajih, osebe mlajše od 24 let. Raziskava leta 2011 je že pokazala, da socialna podjetja veliko poslujejo z javnim sektorjem. Glede na podatke iz raziskave leta 2013, so ugotovili, da je še vedno glavni vir dohodka trgovanje z javnim sektorjem. Socialna podjetja, ki delujejo v bolj ogroženih območjih pa je njihov glavni partner javni sektor, ki ta podjetja financira (Social Enterprise 2013).

Socialna podjetja v Veliki Britaniji se ukvarjajo s obliko tržnega poslovanja, ki je povezana s socialnimi cilji. Tako kot druga podjetja, tudi socialno podjetje poskuša ustvariti dobiček, ki pa ga ponovno vloži v podjetje v izvajanje svoje dejavnosti ali v lokalno skupnost. Osnovni cilj podjetja torej ni maksimiranje dobička za lastnike (Department of Trade and Industry v Lužar in drugi 2005).

Socialna podjetja delujejo na širokem področju socialnih in okoljskih zadev. Pomembno vlogo imajo pri ustvarjanju močnega, stabilnega in socialno vključenega gospodarstva. Vključena so podjetja lokalnih skupnosti, socialne firme, organizacije kot so kooperative in organizacije večjega obsega, ki delujejo nacionalno ali mednarodno. V Veliki Britaniji ne obstaja samo en model socialnega podjetja. Podjetje ima pogosto različne statusne oblike. Vsem podjetjem pa je skupna predanost k zadovoljevanju socialnih, finančnih ter nekaterih okoljskih ciljev. Tipi socialnih podjetij v Veliki Britaniji:

- a) kooperative – gre za skupno lastništvo podjetja združenih oseb, katerih glavni cilj je zadovoljiti skupne socialne in ekonomske potrebe
- b) razvojni skladi – so ključni akterji pri prenovi lokalne skupnosti
- c) socialne firme – so majhna podjetja, ustanovljena z namenom, da zaposlujejo invalidne osebe ter osebe z drugimi ovirami
- d) podjetja za posredovanje na trgu dela – namenjena so usposabljanju in pridobivanju delovnih izkušenj za dolgotrajno brezposelne
- e) credit unions – zagotavljajo dostop do finančnih sredstev
- f) social businesses – so neprofitna podjetja, ki so ustanovljena za podporo delovanja dobredelnih in nevladnih organizacij
- g) community businesses – so socialna podjetja z poudarkom na geografskem področju in so osredotočena na lokalne trge in lokalne storitve

- h) trading arms of charities – omogočajo dobrotelnim ustanovam, da uresničijo svoj namen na inovativen način (Lužar in drugi 2005).

Socialna podjetja delujejo tudi na različnih drugih področjih industrije, vključujoč varstvene, okoljske, komunikacijske in informacijske tehnologije, na področju turizma, prehrane, medijev, transporta, otroškega varstva, trgovanja, umetnosti, transporta, stanovanjske problematike ter dostopa do finančnih sredstev (Lužar in drugi 2005).

Zakonska podlaga socialnega podjetništva v Veliki Britaniji

Velika Britanija nima zakonske podlaga za socialna podjetja. Delovanje socialnega podjetja in njegova struktura morata slediti vladni strategiji, ki je bila narejena leta 2002 – »Social Enterprise: A Strategy for Success«. Pravne oblike socialnih podjetij pa imajo nekatere skupne značilnosti. Te so:

- družbeno lastništvo (člani skupaj vodijo organizacijo);
- odbor neizvršilnih direktorjev (prostovoljci izbrani s strani članov podjetja);
- nepristranske oblike vodenja, ki se razlikujejo od tistih v privatnih podjetjih.

Socialno podjetje v Veliki Britaniji se registrira na podlagi dveh zakonov: Zakona o družbah (Company law) in Zakona o obrtnih in podpornih društvih (Industrial and Provident Society Law). V okviru teh dveh zakonov so socialnim podjetjem na voljo naslednje pravne oblike:

- obrtno in podporno društvo (Industrial and Provident Society) – to pravno obliko običajno prevzemajo kreditna združenja, potrošniške in stanovanjske kooperative, delovne kooperative in razvojni skladi
- družba z omejeno odgovornostjo – to pravno obliko pogosto prevzemajo socialne firme, prostovoljne organizacije, podjetja za posredovanje na trgu dela, kooperative in razvojni skladi,
- delniška družba – to pravno obliko pogosto prevzemajo podjetja, katerih lastniki so uslužbenci in podporne organizacije drugih socialnih podjetij (Lužar in drugi 2002).

Podjetje v javnem interesu (Community Interest Company) je oblika, ki predstavlja dodatno izbiro pravne oblike za socialna podjetja. Podjetja s takšno pravno obliko morajo zagotoviti delovati v dobro lokalne skupnosti:

- nameni in cilji morajo biti v interesu skupnost,

- dobiček podjetja mora biti uporabljen za dobro skupnosti in ne sme biti razdeljen med lastnike podjetja,
- vračilo kapitala, ki ga vlagatelji dobijo glede na vložek je omejeno.

Tudi ta podjetja morajo poročati neodvisnemu regulatorju o tem, kako delujejo v interesu skupnosti ter kako vključujejo deležnike v svoje aktivnosti.

Podporni mehanizmi socialnemu podjetništvu v Veliki Britaniji

1. Vlada – Ministrstvo za trgovino in industrijo (DTI), Social Enterprise Unit (SEnU)

- je glavni akter in koordinator pri ustvarjanju politik, ki se nanašajo na socialna podjetja ter pomaga pri razvijanju in izvedbi novih politik in programov za socialna podjetja,
- izvaja ukrepe, ki se nanašajo na ovire za razvoj in rast socialnih podjetij,
- razširja dobre prakse.

2. Social Enterprise Coalition – SEC

Velika Britanija ima veliko majhnih socialnih podjetij, ki so razpršena po celotni državi. Mlada podjetja so bila mnenja, da se jih ne upošteva pri razvoju in izvajanju regionalne in centralne politike, zato je vlada po posvetu s ključnimi deležniki v sektorju socialnega podjetništva ustanovila Koalicijo socialnih podjetij (Social Enterprise Coalition). Vloga SEC je:

- predstavlja koordinirani »glas« sektorja socialne ekonomije;
- za dvig kakovosti znotraj sektorja socialne ekonomije ima SEC dve vlogi: vpliva na politiko in predstavlja dobre prakse – tako SEC sodeluje z vlado oziroma z oblastmi na vseh ravneh, z bankami, finančnimi institucijami, pravnimi telesi in drugimi partnerji;
- zavzema se za pravni in finančni okvir, ki bo spodbudil rast in razvoj socialnih podjetij (vključevanje nacionalnih politik);
- organizira prireditve, konference in delavnice;
- zagotavlja izčrpne informacije, ki jih subjekti v sektorju potrebujejo (Lužar in drugi 2005).

»Članstvo SEC predstavljajo organizacije, ki delujejo na področju socialnega podjetništva, partnerske organizacije, ki spodbujajo razvoj socialnih podjetij ter posamezna socialna podjetja« (Lužar in drugi, 2005, 14).

5.2 Primerjava socialnega podjetništva med Veliko Britanijo in Slovenijo

Skozi prebrano sem ugotovila, da obstajajo razlike med socialnimi podjetji v Sloveniji in Veliki Britaniji. Slovenija za Veliko Britanijo zelo zaostaja po številu socialnih podjetij v državi. To je tudi razumljivo, saj je Slovenija manjša država z manjšim številom prebivalcev. A kljub temu bi pričakovali, da bo socialno podjetništvo bolj razvito. V Sloveniji imamo samo 57 socialnih podjetij, ki so delujoča in zaposlujejo okoli 300 ljudi. Velika Britanija ima 70 000 socialnih podjetij, ki zaposlujejo skoraj 1 000 000. Menim, da je to predvsem posledica neaktivnosti slovenske vlade pri sprejemanju strategije za razvoj socialnega podjetništva. Vlada je leta 2012 sprejela strategijo za razvoj podjetništva, a ukrepi, ki so predvideni za razvoj socialnega podjetništva se izvajajo bistveno prepočasi. Drugi problem je financiranje socialnih podjetij. Tako kot v Veliki Britaniji bi lahko v Sloveniji vlada spodbujala rast socialnih podjetij preko javnega naročanja. Tako bi ta podjetja začela ustvarjati lastne prihodke, ki bi jih kasneje investirala v razvoj podjetja. Poleg pomembne vloge vlade pri razvoju socialnih podjetij v Veliki Britaniji delujejo še druge institucije, ki spodbujajo rast socialnih podjetij. V Veliki Britaniji vlada neprestano sodeluje z lokalnimi politikami, ki dobro poznajo situacijo v svojem okolju in potrebe svojih prebivalcev. V Sloveniji se pojavlja problem nepovezanosti med lokalnimi politikami in vlado. V Sloveniji imamo zakonodajo o socialnem podjetništvu urejeno, a je ta slabo usklajena s podpornimi mehanizmi. Tudi aktivna politika zaposlovanja se ukvarja s spodbujanjem socialnega podjetništva, pripravljene so tudi ukrepi, ki pa se ne izvajajo oziroma se izvajajo prepočasi.

6 Učinkovitost pravne ureditve socialnega podjetništva

6.1 Učinkovitost ZSocP v praksi

Leta 2011 se je v Sloveniji začel projekt Simbioza, ki je povezoval starejše in mlade v akciji računalniškega in internetnega izobraževanja. Akcija Simbioza je razvila model računalniških delavnic za starejše, kjer se le-ti učijo od mladih in tako spoznajo osnove uporabe računalnika. Delavnice so temeljile na medgeneracijskem sodelovanju in prenosu znanja z mladih na starejše. Leta 2014 pa se je projekt Simbioza razširil in nastalo je socialno podjetje Simbioza Genesis. Simbioza Genesis je socialno podjetje, čigar glavna dejavnost je izobraževanje starejših (Simbioza 2015).

V moji diplomski nalogi me zanima, kakšna je učinkovitost Zakona o socialnem podjetništvu v praksi in ali ukrepi za spodbujanje socialnega podjetništva v praksi res delujejo, sem se odločila, da bom opravila intervju v socialnem podjetju Simbioza Genesis. Intervju sem opravila z direktorico podjetja Ano Pleško.

Moje prvo vprašanje je bilo povezano z postopkom registracije socialnega podjetja in za kateri tip socialnega podjetja so se odločili pri registraciji. Socialno podjetje Simbioza Genesis se je registriralo maja 2014. Pri samem postopku registracije niso imeli težav, saj zakon natančno določa kakšen je postopek registracije in kaj vse je potrebno vključiti v ustanovni akt, da socialno podjetje lahko zaživi. Glavna dejavnost socialnega podjetja Simbioza Genesis je izobraževanje in je socialno podjetje tipa A. Sogovornica je mnenja, da je v Sloveniji absolutno premalo podpore socialnim podjetjem, če pa že obstaja kakršna koli podpora pa je plačljiva in si jo večina ne more privoščiti. Predvsem mladi, ki so še neizkušeni in se prvič v svoji karieri odločajo za ustanovitev podjetja, bi morali s strani države imeti vsaj minimalno podporo, ki bi jim pomagala odpreti svoje prvo socialno podjetje. Ker pa mladim država ne nudi ustrezne pomoči, se ustanovitve podjetja posamezniki lotijo sami. A ker posamezniki ne poznajo dovolj dobro zakonodaje hitro naletijo na težave, ki pa jih brez ustrezne pravne pomoči težko rešijo sami. Sogovornica meni, da je problem zakona o socialnem podjetništvu, da ni preverjen v praksi in tako tudi ne poznamo njegovih učinkov. Zakonodaja je tudi napisana zelo splošno, zato si jo vsak razlaga po svoje. Intervjuvanka je povedala, da se to najbolje pokaže pri računovodskem standardu. Problem je, da zakon določa kako mora biti urejeno področje računovodstva, a ni usklajen. Ta neusklajenost se kaže v tem, da ko računovodja izpolnjuje obrazec po navodilih zakona in naleti na težavo in si poskuša poiskati pomoč pri javnih uslužbencih, mu te dajo popolnoma drugačne informacije, kot so zapisane v zakonu.

Drugo vprašanje je bilo, ali se jim zdi zakon učinkovit in kaj bi po njihovem mnenju še morali opredeliti v zakonu. Sogovornica pravi, da se ji zdi dobro, da smo dobili zakon, ki ureja področje socialnega podjetništva, a problem je, da se zakon ne implementira. Tudi v njihovem podjetju so po sprejemu zakona pričakovali spremembe. A odkar je zakon v veljavi, država ni naredila veliko za razvoj socialnega podjetništva. Sogovornica meni, da bi v zakonu morali biti določeni bolj konkretni podzakonski akti, ki bi uresničevali zakone. V teh podzakonskih aktih bi bilo specifično določeno kaj se potencialnim socialnim podjetjem omogoča, kakšne so bonitete socialnega podjetja in cilji socialnega podjetja. Intervjuvanka je ponovno poudarila, da so računovodski standardi nedefinirani in da ti socialnim podjetjem delajo precej

težav. Da bi te težave odpravili, bi morala država ustanoviti specializirano službo, ki bi pomagala socialnim podjetjem. Kot pravi, so socialna podjetja ustanovljena z namenom spreminjati svet na boljše in ne za to, da na koncu večino svojega časa namenjajo računovodskim standardom in izpolnjevanju različnih obrazcev. V zakonu pa bi morali bolj podrobno opredeliti kakšne so bonitete za ustanavljanje socialnih podjetij.

Tretje vprašanje je bilo povezano s financiranjem socialnih podjetij. Intervjuvanka mi je povedala, da njihovo podjetje ob ustanovitvi ni prejelo nobene finančne spodbude s strani države. Ker so socialno podjetje tipa A, morajo nekaj prihodka dobiti iz dejavnosti, kar je v njihovem primeru izobraževanje. Njihovo podjetje se financira tako, da 50% sredstev sami pridobijo na trgu, 50% pa pridobijo preko sponzorjev ali preko kakšnega razpisa. Država bi s finančnimi sredstvi morala spodbujati zagon socialnih podjetij, a hkrati bi morala tudi imeti nadzor kako podjetja ta denar porabijo.

Naslednje vprašanje je bilo, ali čutijo ukrepe APZ, ki jih je vlada sprejela za zagon socialnega podjetništva. Sogovornica mi je odgovorila, da Strategija za spodbujanje socialnega podjetništva v Sloveniji je napisana dobro, a se ne izvaja oziroma se izvaja bistveno prepočasi. Poleg finančnih spodbud bi morala država več vlagati v promocijo socialnih podjetij.

Pri petem vprašanju me je zanimalo ali njihovo socialno podjetje prispeva k večji zaposljivosti starejših. Podjetje Simbioza Genesis se ukvarja predvsem z izobraževanjem starejših. Ker se teh delavnic udeležujejo ljudje, ki so že kar nekaj časa v pokoju, jim podjetje Simbioza Genesis omogoča socialno vključenost v današnjo informacijsko družbo. Se pravi, cilj je predvsem socialna vključenost starejših v družbo. V zadnjem času pa organizirajo tudi izobraževanja za mlade in jim s tem omogočajo lažji vstop na trg delovne sile.

Na podlagi pridobljenih odgovorov sklepam, da se zakon o socialnem podjetništvu slabo implementira v praksi. Mislim, da je prva pomanjkljivost zakona ta, da v Sloveniji ni mogoče ustanoviti mešanega tipa socialnega podjetja. Ker se morajo podjetja že ob registraciji opredeliti za kateri tip podjetja so se odločili, to lahko predstavlja oviro. Socialna podjetja morajo v ustanovnem aktu določiti natančno s katero dejavnost bodo izvajali. Tukaj je ureditev ZSocP neskladna s Pobudo za socialno podjetništvo, v kateri je opredeljeno polje socialnega podjetništva, glede na načela in brez omejitev na dejavnost poslovanja socialnega podjetništva.

Mislim, da bi v podzakonskih aktih morali biti opredeljeni cilji, ki jih mora socialno podjetje doseči. Tako bi tista podjetja, ki bi prejela finančno spodbudo od države po npr. enem letu poslovanja, pokazati kako so denar tudi porabila. Lahko pa bi državna podjetja, tako kot je to urejeno v Veliki Britaniji, preko javnih naročil kupovala izdelke oziroma storitve od socialnih podjetij. Mislim, da je to najboljši način za zagon socialnih podjetij.

Da bi socialno podjetništvo zaživel v Sloveniji pa bi morali vlagati v promocijo socialnega podjetništva. Državi bi pri tem lahko pomagale tudi občine, saj bi vključile zagon socialnega podjetništva v svoje razvojne načrte. Na začetku bi bilo treba vlagati v izobraževanje socialnih podjetnikov.

7 Zaključek

V diplomski nalogi sem poskušala ugotoviti, ali je Zakon o socialnem podjetništvu učinkovit v praksi in ali ukrepi APZ, ki jih je sprejela vlada pomagajo pri razvoju socialnega podjetništva v Sloveniji. V prvem poglavju sem opisala kako je potekal razvoj socialnega podjetništva in kakšno je trenutno stanje socialnega podjetništva v Sloveniji. Ugotovila sem, da se je socialna ekonomija v Sloveniji začela razvijati že zelo zgodaj in število socialnih podjetij je po drugi svetovni vojni raslo. Po osamosvojitvi s spremembo družbenega sistema se je razvoj zelo upočasnil. Menim, da je razlog za upočasnitev ta, da po osamosvojitvi Slovenija ni razvijala nevladnega sektorja, ki bi skrbel za razvoj organizacij tretjega sektorja in posledično skrbel za nadaljnji razvoj socialne ekonomije. Posledica nerazvoja oziroma počasnega razvoja socialnega podjetništva po osamosvojitvi se odraža še danes. To se kaže tudi v tem, da imamo v socialni ekonomiji le 0,7% zaposlenih. Vlada je sprejela Strategijo razvoja socialnega podjetništva in menim, da je dobro zasnovana, a se ukrepi izvajajo prepočasi. Sogovornica, ki sem jo intervjuvala in je predstavnica socialnega podjetja meni, da bi morala država več pozornosti nameniti izobraževanju o socialnih podjetjih, saj v Sloveniji malo ljudi pozna delovanje socialnih podjetij. Poleg izobraževanja pa bi morala država več vlagati v promocijo socialnih podjetij.

V diplomski nalogi sem pregledala ZSocP in odkar je v veljavi, še ni bilo narejene natančne raziskave, kako se zakon implementira v praksi. Menim, da je dobro, da imamo v Sloveniji zakon, ki določa osnovne okvire delovanja. Kot mi je povedala intervjuvanka je ob ustanovitvi socialnega podjetja potrebno opredeliti cilje in načela, tip socialnega podjetja, način upravljanja in dejavnosti socialnega podjetja. Potrebno je določiti, katere ranljive

skupine bo socialno podjetje zaposlovalo in razporeditev dobička. Vse te zahteve določene z zakonom za socialnega podjetnika lahko predstavljajo veliko oviro. Država bi tako lahko ustanovila nekakšno podporno skupino, ki bi pomagala socialnim podjetnikom pri ustanovitvi socialnega podjetja.

Med štiri glavne ukrepe APZ sodi tudi ukrep financiranje socialnih podjetij. V Sloveniji je to področje slabo urejeno. Socialna podjetja ob ustanovitvi ne dobijo nobene finančne podpore. Na intervjuju mi je sogovornica povedala, da je sicer leta 2013 razpis za pridobitev finančnih sredstev za socialna podjetja, a nanj so se lahko prijavila samo podjetja, ki delujejo najmanj eno leto. Menim, da za pridobitev finančnih sredstev ni pomemben čas delovanja podjetij, ampak cilji, ki jih socialna podjetja skušajo doseči in še bolj pomembno, kako bodo zastavljene cilje dosegli. Financiranje bi lahko potekalo tudi preko javnega naročanja.

To bi lahko potekalo tako, da bi državna podjetja preko javnih naročil kupovala izdelke oziroma storitve od socialnih podjetij. S takim ukrepom pa socialna podjetja ne bi potrebovala finančne spodbude države, ker bi se lahko financirala sama, saj bi dobiček vlagala nazaj v razvoj podjetja.

Socialno podjetništvo je vedno bolj pomemben dejavnik tako ekonomskega kot tudi socialnega razvoja. V primerjavi z EU je v Sloveniji ta trend manj izrazit. Glede na prebrano literaturo in opravljen intervju v socialnem podjetju sem ugotovila, da moja hipoteza, da ukrepi APZ res spodbujajo razvoj socialnega podjetništva, a lahko bi bili bolj učinkoviti, če bi se izvajali hitreje. Moja druga hipoteza je bila, da je zakonska ureditev socialnega podjetništva v Veliki Britaniji bolj urejena kot v Sloveniji. Ugotovila sem, da Velika Britanija sicer nima posebnega zakona, ki bi urejal to področje. A kljub temu ima Velika Britanija področje socialne ekonomije bolj urejeno. Menim, da je bistvena razlika v primerjavi s Slovenijo ta, da v Veliki Britaniji vlada dobro sodeluje z lokalnimi skupnostmi, nevladnimi organizacijami in drugimi podpornimi organizacijami, ki pomagajo socialnim podjetjem. Tudi v Sloveniji bi morale biti občine ključni akterji socialnega podjetni na lokalnem nivoju.

8 Literatura

1. Branco, Davide, Gattolin Eugenio, Tommasini Giacinto, Johannes Franek, Zagorc Simona in Zagorc Stojan. 2004. *Uvajanje socialnega podjetništva v Sloveniji. Primerjalna študija: Italija, Avstrija, Slovenija*. Ljubljana: Pospeševalni center za malo gospodarstvo.
2. Hafner, Ana, Živana Marčeta, Bojan Mevlja, Dane Podmernik in Nejc Tominec. 2012. *Socialno podjetništvo za trajnostni razvoj podeželja Slovenske Istre*. Koper: Središče Rotunda, primorski družbeni center.
3. Jiao, Hao. 2011. *A Conceptual Model for Social Entrepreneurship Directed Towards Social Impact on Society*. *Social Enterprise Journal*. 2011 Dostopno prek: <http://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/17508611111156600> (31. julij 2015)
4. Kokalj, Vida . 2011. Socialno podjetništvo- priložnost in izziv. *Pravna praksa* 30 (27): 10-12.
5. Kovač, Zdenka. 2008. *Predlog programa za področje razvoja socialnega (družbenega) podjetništva in družbene odgovornosti podjetij*. Dostopno prek: www.zares.si/wp-content/uploads/socialno-podjetnistvo.doc (31. Julij 2015).
6. Kržin, Mateja. 2009. *Z inovativnostjo novi družbi naproti – razvoj socialnega podjetništva*. Management, izobraževanje in turizem – kreativno v spremembe. Portorož: Turistica, Fakulteta za turistične študije.
7. Lužar, Dušanka, Sonja Gavez, Vanja Hazl, Julija Marošek, Stojan Zagorc, Simona Zagorc, Maja Gorjanc, Zdenka Kovač, Davide Branco in Matjaž Golob. 2005. *Študija obstoječega stanja na področju socialne ekonomije v Sloveniji – s priporočili za pripravo modela uvajanja socialnega podjetništva*. Ljubljana: JAPTI.
8. Mair, Johanna in Ignasi Marti. 2006. *Social Entrepreneurship Research: A Source of Explanation, Prediction and Delight*. *Journal of World Business*. Dostopno prek: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1090951605000544> (31. julij 2015).
9. Mesojedec, Tadeja, Primož Šporar, Kristjan Stojan, Tjaša Valentinčič, Franci Bačar, Gregor Sakovič in Tatjana Stojan. *Socialno podjetništvo*. Ljubljana: Salve 2012.
10. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije. 2010. *Izboljšanje socialne vključenosti na lokalni ravni preko socialne ekonomije: Poročilo za Slovenijo*. Dostopno prek: http://www.mdds.gov.si/fileadmin/mdds.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/seminar_soc_podjet_oecd_porocilo.pdf (27. julij 2015).

11. --- 2011. *Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2012-2015*. Dostopno prek: www.ess.gov.si/_files/3286/Smernice_APZ_2012_2015.pdf (17. julij 2015).
12. --- 2013a. *Strategija razvoja socialnega podjetništva za obdobje 2013-2016*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/1966/7189/ (20. maj 2015).
13. --- 2013b. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/socialno_podjetnistvo/svet_soc_p/ (14. julij 2015).
14. --- 2014. *Načrt za izvajanje aktivne politike zaposlovanja za leti 2013 in 2014*. Dostopno prek: [www.mddsz.gov.si/fileadmin/.../zaposlovanje/Nacrt APZ_2015.doc](http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/.../zaposlovanje/Nacrt_APZ_2015.doc) (17. julij 2015).
15. --- 2015. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/socialno_podjetnistvo/ (14. julij 2015).
16. Nicholls, Alex. 2009. *Learning to Walk, Social Entrepreneurship – A Research review*. Dostopno prek: <http://www-tc.pbs.org/now/shows/537/Shifting-Power-Dynamics.pdf> (31. julij 2015).
17. OECD – Organization for Economic Co-operation and Development in MDDSZ- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in LEED- Local Economic and Employment Development. 2010. *Izboljšanje socialne vključenosti na lokalni ravni preko socialne ekonomije: Poročilo za Slovenijo*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/seminar_soc_podjet_oecd_porocilo.pdf (3. avgust 2015).
18. Pavel, Ivan in Polonca Štefanič. 2005. *Socialno podjetje, od ideje k praksi*. Ljubljana: ŠENT .
19. *Simbioza Giba*. 2015. Dostopno prek: <http://www.simbioza.eu/giba/sl/2015/> (1. avgust 2015).
20. Social Enterprise. UK. 2015. *State of Social Enterprise Survey 2013*. Dostopno prek: http://www.socialenterprise.org.uk/uploads/files/2013/07/the_peoples_business.pdf (28. julij 2015).
21. Yunus, Muhammad.2009. *Novemu kapitalizmu naproti. Socialno podjetništvo za svet brez revščine*. Tržič: Učila International.
22. *Zakon o socialnem podjetništvu (ZSocP)*. Ur. l. RS. 20/2011. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=102703> (7. september 2015).

23. Zirnstein, Elizabeta in Hajdinjak Katjuša. 2013. *Socialno podjetništvo v teoriji in praksi:nekaj pravnih dilem*. Dostopno prek: <http://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-6832-79-3.pdf> (31. julij 2015).